

โครงการ “การถอดบทเรียนและการขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน”

Summarized Lesson-Learn and Enlargement on Sufficiency Economy Applications of the Upper Northeast Farmers in Agricultural New Theory System

เทอดศักดิ์ คำหมิ่ง ไชยณรงค์ นาวานุเคราะห์ สุทธิพงศ์ อริยะพงศ์สรรค์ เพียรศักดิ์ ภักดี

ดวงกมล สุวรรณฤทธิ์ ประเสริฐ วงศ์ภูธร

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พระราชปรัชญา
ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา
พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สังคมไทยมีชีวิต
ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับ
วิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยยึดหลัก 3 ห่วง
2 เื่อนไขเป็นแนวทางในการปฏิบัติ พระราชดำริและพระ
บรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราว
เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
เมื่อปี พ.ศ. 2538 เพื่อให้บัณฑิตนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนา
ประเทศ โดยนําระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ไปเป็นรูปแบบการ
พัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามในสภาพปัจจุบันพบว่าส่วน

ใหญ่เกษตรกรยังไม่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาใช้ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนั้น เพื่อศึกษา
องค์ความรู้ที่ได้จากการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
และขยายผลไปสู่เกษตรกรในพื้นที่หรือชุมชนใกล้เคียง
จำเป็นต้องอาศัยบทเรียนและการมีส่วนร่วมของคนใน
ชุมชนเป็นหลักจึงจะเกิดการพัฒนารายการขยายผลโดยอาศัย
วิทยากรกระบวนการที่เป็นเกษตรกรหรือคนในชุมชนของ
ตนเอง การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้
เกิดการแพร่หลายมากขึ้นจะนำสู่การพัฒนาชีวิตความ
เป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีความสุขและความมั่นคงใน
อาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

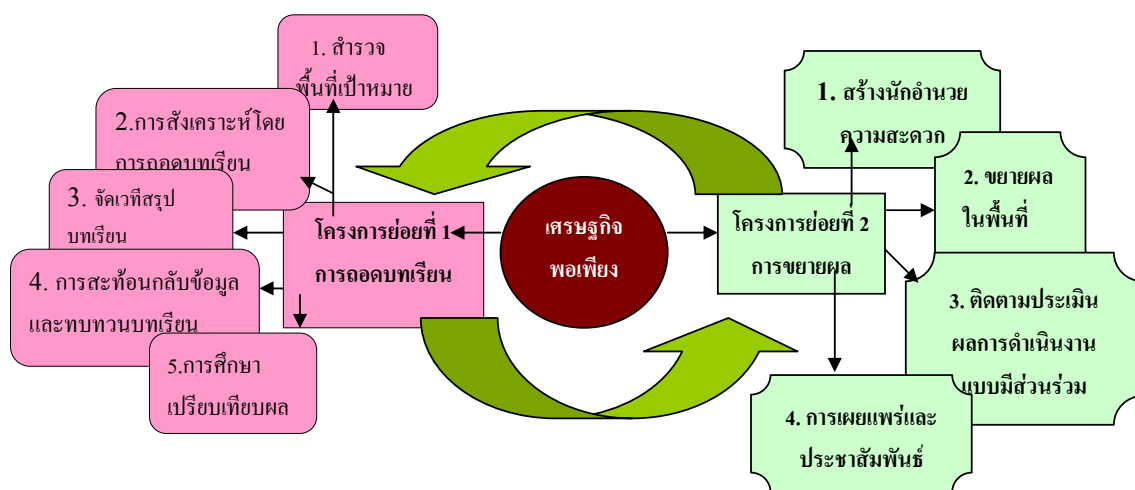
ภาพที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. สังเคราะห์องค์ความรู้จากการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. ขยายผลการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสมกับสภาพการผลิตในแต่ละพื้นที่และชุมชน

วิธีการวิจัย

การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร จากการถอดบทเรียนและการพัฒนาวิทยากรกระบวนการ ภายใต้กรอบการดำเนินงานการวิจัยในแต่ละชุมชนให้สามารถพัฒนาอย่างมีศักยภาพและยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยากรกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มอีสานบน		
อุดรธานี	การเลี้ยงโคพื้นเมือง 1. นายทอง บ่อเตน	การรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้เกษตรกรยังคงรักษาอาชีพดั้งเดิมไว้ได้อย่างสมบูรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงโคพื้นเมือง เป็นต้นแบบของการรักษาอาชีพเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน ให้อยู่ดี มีสุข
หนองบัวลำภู	การผลิตเมล็ดพันธุ์พืช 1. นายสังคม ศรีสม	กระบวนการและเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการเพาะเมล็ดพันธุ์ เกิดองค์ความรู้ นำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกพืชชนิดอื่นได้ เป็นการหารายได้เพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน แต่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนในระยะยาว

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยาการกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มอีสานบน		
หนองบัวลำภู (ศูนย์น้ำ เพียงดิน)	การทำนาข้าวอินทรีย์ 1. นายวรวิมล สุริยะ 2. นายศรวิฑูรย์ มั่นนอก 3. นายสุวิทย์ สิทธิจันทร์	เป็นศูนย์บริการชุมชน เน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างสูงสุด
เลย	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด 1. นายม่วง ตาสี 2. นายวินัย แก้วแย้ม	เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เน้นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และความเกื้อกูล ร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน
กลุ่มร้อยแก่นสารภาพ		
ขอนแก่น	ศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ ชาวบ้าน 1. นายอุดม ธีชาว 2. นายสมจิต เกตพิบูลย์ 3. นายเพียบ มลิมาศย์	ความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาใช้ภายในกลุ่ม สร้างองค์ความรู้ให้มีความหลากหลาย ยึดหลักการดำเนินชีวิตภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และอยู่รอดได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง
กาฬสินธุ์	การทำเกษตรอินทรีย์ 1. นายทรงเดช ก้อนนิมน 2. นายสุนันท์ มินธลา 3. นายสุธรรม มูลเสนา	การดำเนินงานเน้นกระบวนการวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การปรับปรุงดิน การขยายพันธุ์พืช วัสดุสัตว์ท้องถิ่น การใช้สมุนไพรในการรักษาสัตว์ เกิดการรวมกลุ่มและขยายแนวคิดสู่ชุมชน
กาฬสินธุ์	การแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ 1. นางบรรจง บุญถาวร 2. นางอัจฉรา เดชพรรณนา 3. นางประภากร ผลวาวแว	หลักการบริหารจัดการและกระบวนการในการแปรรูปเนื้อสัตว์เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับผู้บริโภค เน้นกระบวนการผลิตที่สะอาด ถูกหลักอนามัย ผ่านการรับรองจาก อย. ส่วนด้านการตลาดยังขยายตัวได้ไม่มากนัก ต้องเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อให้ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น
ร้อยเอ็ด	การผลิตกุยช่ายขาว 1. นางพิกุล สิงห์สถิตย์ 2. น.ส.ทองบ่อ ตอเสนา 3. นางดวงจันทร์ ทบจันทร์	เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ โดยมุ่งเน้นที่กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรประณีต ปลอดสารพิษให้กับชุมชนและผู้สนใจทั่วไป
กลุ่มสนุก		
นครพนม (กลุ่มตุ้มโฮม)	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด 1. นายสถาพร มณีโชติ 2. นายธีระพงศ์ สิงห์ศรี 3. นายบุญมา ร่อนดี 4. นายประเสริฐ จันทร์	กระบวนการในการทำปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในเรื่องการซื้อปุ๋ย เกิดองค์ความรู้ในการผลิตปุ๋ยในรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท เกิดความร่วมมือและเกิดเครือข่ายเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่เกษตรกรด้วยกัน

ตารางที่ 1 กลุ่มเกษตรกรในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่/ชุมชน และวิทยากรกระบวนการของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้ (ต่อ)

กลุ่มจังหวัด	ชุดกิจกรรม/วิทยาการกระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
กลุ่มสนุก		
นครพนม (ศูนย์ภูมิพลัง)	การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดจากเศษปลา 1. นายปรีดา โคตรภูมิ 2. นายพจน์ เทผลชม 3. นายธนศักดิ์ คำต่าง	การนำเศษปลาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นวัสดุสำคัญในการผลิตปุ๋ย เพื่อให้เกิดมูลค่า เป็นเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งถือว่าเป็นเทคโนโลยีการผลิตที่สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าของกลุ่ม
นครพนม	การเลี้ยงกระบือในระบบการเกษตรแบบยั่งยืน 1. นายพูนศักดิ์ เขียวสังข์ 2. นายนิโรจน์ วงษ์พุทธา	การทำเกษตรเชิงระบบควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นจากการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ให้เกิดมูลค่าและเกิดประโยชน์ร่วมกัน เป็นการรักษาและอนุรักษ์วัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของเกษตรกรไทยให้คงอยู่
มุกดาหาร (ศูนย์เกษตรทฤษฎีใหม่)	ตะแกรงร่อนเพื่อคัดแยกเมล็ดพันธุ์ข้าวกล้อง 1. นายมานะ ซอสูงเนิน 2. นายอน คนเพียร	เทคโนโลยีการผลิตในภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ ประหยัดเวลา ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย สร้างนวัตกรรมโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรมาปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมตามสภาพการใช้งาน
มุกดาหาร (กลุ่มรุ่งตะวัน)	การขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ 1. นายละคร พะยอม 2. นายฟู สุพร	แนวคิดของผู้นำในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมเข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกเกิดความรัก ความสามัคคี ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด
สกลนคร (กลุ่มต้นยี่ถีน)	การเลี้ยงหมูหลุมเพื่อผลิตปุ๋ย 1. นายปริญา นาเมืองรักษ์ 2. นายศุภมิตร ชัยนา	ความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม เพื่อหาแนวทางในการประกอบอาชีพร่วมกัน และลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก และยังเป็นแหล่งห่วงโซ่อาหารที่สมบูรณ์เพื่อให้สมาชิกได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน
สกลนคร (กลุ่มเกษตรผสมผสาน)	ศูนย์การเรียนรู้ระบบการเกษตรผสมผสาน 1. นายนฤทีร์ คำศิริ	แนวคิดที่ถูกต้องตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ และนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยอาศัยแนวคิด (30-30-30 และ 10) ในการบริหารจัดการการทำบัญชีการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน

สรุป

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เกิดจากการรวมกลุ่มกันในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญทั้งด้านความรู้ ระบบความคิด การประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาใช้ให้เกิดมูลค่า เกิดประโยชน์ และยังเป็นที่อนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่สืบทอดต่อไปยังรุ่นลูก รุ่นหลาน โดยการนำหลักวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานให้เกิดความคล่องตัว เกิดองค์ความรู้ เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในงานภาคการเกษตรนำไปสู่การขยายผลโดยอาศัยวิทยากรกระบวนการที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานและได้รับการยอมรับเป็นผู้ขับเคลื่อนการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเกษตรกร

น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละพื้นที่และชุมชนให้มากขึ้น เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เกิดการพึ่งพาตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- เทอดศักดิ์ คำเหม็ง. 2550. รายงานการวิจัยการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร. 2552. มุณินิธิกรรมธรรมชาติ เครือข่ายกลไกธรรมชาติ มหกรรมคืนชีวิตให้แผ่นดิน 17-18 มีนาคม 2552 ภูเก็ตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง.